

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

65. An quando proceditur via denunciationis judicialis in delictis
tendentibus in damnum communitatis sit præmittenda fraterna correctio?
Et an in dicto casu sit contra justitiam, & charitatem non ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

propter perseverantiam amisit ius ad famam; quod procedit, etiam si delinquens sit indignandus; nam posterior est ratio patientis iniuriam, quam inferentis. Ita Trullench; cui adde Sanchez in *Opuscul. tom. 2. lib. 6. cap. 2. dub. 4. n. 9.* sic asserentem. Quando peccatum occultum est in damnum tertie personae priuatae, & damnum in futurum pender, vt si paretur mors, &c. vel si secretò noui latronem, qui furatus est bona proximi, &c. tunc teneor secretò corrigere, vt restituat, vel cesset à voluntate occidendi, si est spes certa, quòd cessabit à damno; sin minus, teneor Superiori denunciare, si absque meo detrimento possum. Ratio, quia teneor proximum damnum peccantis, melior est conditio patientis iniuriam. Ita Sanchez, qui citat Sotum.

2. Vide etiam circa presentem Quæstionem Villalobos in *Summa tom. 2. tract. 4. difficult. 12. numer. 1.* Filiucium *tom. 2. tract. 28. cap. 7. numer. 149.* Cunnich *disp. 28. de Charitat. dub. 8. num. 147. & 148.* & Calsrum Palaum *tom. 1. tract. 6. disp. 3. punct. 13. num. 7.* qui obseruat magnam esse differentiam inter peccata quæ solum peccanti nocumentum afferunt, & inter illa, quæ aliis nocent. In peccatis enim solum peccanti damnificantibus, sufficit probabilis spes, seu non desperatio fructus, vt correctio secreta debeat ex præcepto diuino præmitti. At in peccatis damnuna tertio afferentibus requiritur moratus certitudo, seu spes certissima de correctione, & deuitatione omnium damnorum, quæ timentur. Quod etiam docet Suarez *de Charitate disputat. 8. sect. 6. num. 6.*

RESOL. LXIV.

An quando præmittitur correctio fraterna in delicto uergente in damnum tertij, & periculum non sit in mora, & speretur correctio, quis peccet contra iustitiam, & crimen tunc aperiendo? Ex p. 7. tr. 3. Ref. 52.

§. 1. **R**espondet affirmatiuè Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 9. num. 62.* vbi sic ait. Si ad auertendum damnum, tertij non est necesse crimen alterius patefacere, sed superest alia via commodior, seu minus noxia, v. g. per fratram correctionem; non possum aperire: similiter, si nihil iuaret ad damnum auertendum, Prior pars patet, quia esset contra charitatem; tenemur enim minimum lædere proximum quantum fieri potest, tum in illo curando, tum in malis ab illo proueniens auertendis.

2. Sed difficultas est, an sit contra iustitiam; crimen tunc aperire? Videri possit non esse; quia nemo habet ius ad famam, per quam aliis nocere patet; seu per quam tribuitur ei probitas vel peritia cuius simulatione aliis esset nociturus. Vnde etiam nemo potest conueniri sibi factam iniuriam, quod illis sui defectus sint patefacti, sed sibi id imputare debet; vt qui per hanc famam aliis nocebat. Deinde, quia potest quis interdum habere ius in famam & vitam alterius, etiam si malum aliter auerti possit; vt si inuadaris, & possis fugere; non enim ex iustitia tenentis fugere, vt supra ostensum est. Sic si accuseris iniuste, & possis euadere vel exceptione fori, vel exceptione contra accusatorem, pandendo crimina eius occulta, non facis illi iniuriam, si pandas. Nilominus altera sententia est communior, præsertim si ille alioquin erat bonæ famæ. Ita Lessius, cui etiam adde Sayrum in *clauis Regias lib. 11. cap. 4. num. 6.* dum allicet contra faciendam peccare iniuste, famam pro

ximi lædendo, sicut Medicus, ait, qui sanare potest absque abscissione membri, iniuriam faceret abscidendo illud, & consequenter teneretur ad restitutionem.

3. Verum exemplum illius non venit ad rem, quia Medicus ex officio & ex iustitia tenetur curare quàm minimo damno potest propter stipendium sibi datum; iste uero ex charitate tantum monere. Quamobrem dicendum est, peccare solum contra charitatem, non contra iustitiam illum qui prætermissa hac correctione fraterna, dum utilis speratur, & non periculum in mora, crimen verum, sed occultum alteri nocium statim manifestat, & consequenter ad restitutionem non teneri. Ratio est, quia nemo tenetur ex iustitia confugere ad faciliorem modum, sed tenetur tantum ex charitate facere; ergo non peccabit contra iustitiam, si istud medium relinquit, & illud assumat, & consequenter dico contra Lessium, vnumquemque hominum ius habere ad manifestandum peccatum proximi nocium alteri, vt hoc nocumentum impediatur: cum enim nemo habeat ius ad nocendum alteri, consequenter non habet ius ad famam, per quam alteri nocere parat: vnde ei non fit iniuria, nec iuste queri potest, quòd sibi iniuste fama auferatur, sed solum quòd sibi illicite, & prætermisso faciliori medio à Christo Domino relicto auferatur, cum damno proximi alio modo posset obuiari. Et hanc sententiam tenet Fagundez in *Decalogue tom. 2. lib. 8. cap. 6. n. 6.*

RESOL. LXV.

An quando proceditur via denunciationis iudicialis in delictis tendentibus in damnum communitatis, sit præmittenda fraterna correctio?

Et an in dicto casu sit contra iustitiam, & Charitatem non præmittere correctionem fraternam?

Et notatur, quod est magnum discrimen inter hæc crimina, quando sunt omnino occulta, & improbabilia, & quando sint occulta probabilia tamen.

Etiamque aduertitur delicta pertinentia ad S. Officium esse denuncianda, etiam si sint occulta, & probari non possint. Ex part. 7. tractat. 3. Resolut. 53.

§. 1. **R**espondeo; quòd si per monitionem secretam delinquenti, vel alteri tertio factam sufficienter intelligitur damnum imminens reparari, clarum est, non habere locum iudicalem denunciationem: hæc enim solum apponi potest in præsentem ad impediendum damnum tertij, vel communitatis. Si ergo hoc impeditur sufficienter medio alio non ita nociuo, & infamatorio delinquentis, illud medium debet apponi, & denunciatio iudicialis omitti; debet enim proximum mederi minori damno, quo potest: excipiendum tamen est crimen hæretis ob ea quæ ibi diximus.

2. At si præsumitur delinquens non corrigendus per secretam monitionem illi vel tertio, cui damnum parat, factam, plures Doctores videntur affirmare non posse ad denunciationem iudicalem deueneri, sed debere dicere Prælato, vt Patri, vel aliis, vt obseruent, & possint esse testes in iudicio: ita Durandus in *4. dist. 19. quest. 4.* Soto *de secreto memb. 2. quest. 4. conc. 2.* expressè Nauarra *lib. 3. de restit. cap. 2. num. 368.* in *2. edit.* Henricus *aliis relatis, lib. 13. de excommunicat. cap. 18. num. 3.* Emanuel Sà *verbo censura, num. 3.* & in *edit. Romana verbo correctio.*

Ad elucidandam doctrinam huius Ref. lege deus præcedentes Res.

num. 5. & verb. denunciati. Suar. de Char. disput. 8. sect. 7. numer. 6. sine, loquens de delictis, quæ cedunt in commune damnum dicit: si occulta penitus sunt, hoc est, si nullus alius præter te sciat, superiorem esse admonendum, ut vigilet. Inferitur ergo non esse a monendum, ut possit iudicare.

3. Ratio horum Doctorum ea est, quia non potest esse iudicium sine sufficienti probatione. Ego ubi hæc est impossibilis cessat obligatio denunciandi, quæ ad iudicium complendum ordinatur. Neque ob stare videtur aduersus hanc doctrinam usus Prælatorum peccat omnino occulta sibi denunciare præcipientium, ubi certum est non præcipi denunciationem per eam, sed iudicalem, siquidem coram secretario, & propria manu signatur denunciatio, & illa facta sine vlla correctione secreta Fiscalis accusat, & denunciantem, v. testem præsentat, & delinquens capitur, & punitur. Non enim, inquam, obstat hic usus, nam Prælati procedunt via inquisitionis generalis, ipse autem denunciatus debet videre quæ denunciare debet Prælato; non enim iudices limites charitatis fraternæ in illis casibus, in quibus ipsa obligatio transgredi intendunt: neque peccata, quæ probabilia non sunt, sed penitus occulta volunt ad suum tribunal deferri, ut optimè dixit D. Th. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad 5. Tali enim peccatorum dum probabilia non sunt, solum est iudex ipse Deus, cui omnia sunt manifesta.

4. Sed propterea ego teneo negatiuam sententiam, quam tuetur doctus, & nunquam sitis laudatus P. Galpar. Hurtadus *tract. de iudic. forensi, disput. 2. difficult. 4.* ubi sic ait: Valentia verò *disput. 5. quæst. 12. punct. 1.* Azor. 3. part. lib. 13. cap. 3. dub. 3. Angles de corrept. artic. 2. difficult. 2. & Bonacina *disput. 10. quæst. 3. punct. 1.* docent, & meritò etiam quando peccata sunt occulta posse fieri delationem iudicalem, etsi non præcedat monitio, quamuis ea monitione esset obuiandum peccato, & eius nocumento, & id probabile existimat Petr. Nauarr. lib. 2. c. 4. num. 257.

5. Et in primis, quod id possit fieri absque iniustitia contra peccatorem, in quo nobiscum conueniunt Petrus Nauar. Salon. & Less. probatur, quia licentia naturalis, quæ vnicuique inest ad iuridicè deferendum peccatum, non solum est ob emendationem peccati, & ob obuiandum damno illius, sed etiam ob bonum Reipublicæ, nempe ob punitionem iuridicam, quæ est maximè expediens Reipublicæ, ergo quamuis peccatum emendandum esset, & obuiandum damno illius, secreta monitione, etiam superest adhuc legitima causa, ut absque iniustitia contra peccatorem fiat iuridica delatio absque præuia secreta monitione, ut nempe peccatum commissum puniatur, in terrorem saltem aliorum.

6. Et quòd id non sit contra charitatem probatur, quia punitio, & etiam infamia criminosi, maximè compensatur promotione boni communis proveniente ex delatione iuridica quod absque læsione charitatis, & misericordiæ erga peccatorem anteponi potest impunitati, & famæ ipsius, qui liberè deliquit: præsertim quod non est peccatum aliud quod commissionis contra charitatem, nisi fiat ex odio personæ.

7. Ex quo constat id non esse contra iustitiam, neque contra charitatem, & quamuis ad Evangelicam, seu paternam delationem, quæ minus nociua est peccatori, quam iudicialis, debeat ex iustitia, & ex charitate, vel ex misericordia præmitti secreta monitio in peccatis occultis, & ex charitate, vel ex misericordia in publicis, ut si ea monitione emendandus si peccator, nequit paternè denunciare, non tamen præmitti debet ad denunciationem iudicia-

lem, quia hæc ordinatur ad publicam vindictam, seu punitionem maximè expedientem Reipublicæ, quæ ob hanc conuenientiam potest anteponi impunitati, & famæ peccatoris; paterna verò, seu Evangelica tantum ordinatur ad emendationem peccatoris, & ideo quando fieri potest hæc emendatio secreta monitione absque infamia peccatoris apud superiores, nequit saltem absque iniustitia ei deferri, ne apud ipsum infametur, sed tantum est secretò monendum. Huc vique Hurtad. Complutens. cui præter Doctores ab ipso citatos, adde Castr. Palaum, ubi *infra, de omnino videndum Cardinal. de Lugo de iust. tom. 2. disp. 37. sect. 7. n. 79. & seq. Villalobos in suam. tom. 2. tr. 4. difficult. 11. num. 2. & 4.*

8. Adde, ut bene obleruat Castr. Palaus *tom. 1. tract. 6. disp. 3. punct. 13. num. 10.* quòd hæc denunciatio non tam ad punitionem delinquentis, quam ad præcauendum damnum, quod intendit inferre, ordinatur. Ergo non est curandum, quòd ipse delinquens infametur, vel vexetur per denunciationem, hæc enim consequuntur per accidens, quod enim primò intenditur, est defensio innocentis, vel boni communis. Neque obstat delictum probari non posse, si sciens non teneatur denunciare, quia non denunciatur, ut probet delictum, sed ut damnum impediatur, quod per denunciationem impeditur: & licet sufficienter per denunciationem damnum non impediatur, nihilominus deberes denunciare, quia per denunciationem aperis viam iudici, ut inquirat, & quærat media impediendi.

9. Notandum est tamen hic obiter magnum esse discrimen inter hæc crimina, quando sunt omnino occulta, & improbabilia, & quando sunt occulta, probabilia tamen; nam in hoc casu possunt denunciari Iudici, ut iudici, ut puniatur in priori solum possunt ei denunciari, qui posset prodere, & non obesse, id est iudici tanquam patri, ut remedium adhibeat, non autem ut iudici, ut puniat.

10. Sed nota hoc esse limitandum quando hoc sufficit ad remedium; quando verò id non sufficeret, posset denunciari iudici, ut iudici, dicendo, me id probare non posse, sed ut iudex ipse ex suo officio provideat, & inquirat. Imò quando crimen illud est occultum, & tendens in damnum priuatæ personæ, ad quod cauendum nec sufficit monitio, nec denunciatio facta iudici, ut patri: potest manifestari illi priuatæ personæ, cui damnum imminet, & illa potest dicere iudici, ut iudici, ut se protegat. Et hæc omnia docet Sanchez *in opus. tom. 2. lib. 6. c. 2. dub. 4. numer. 8.* Nota etiam delicta pertinentia ad S. Officium esse denuncianda, etiam si sint occulta, & probari non possint; & contrarium asserere est censura dignum.

RESOL. LXVI.

Quando liceat Prælato procedere via iudiciali aduersus denunciatum? Ex part. 7. tractat. 5. Resol. 59.

§. 1. Prima sententia est Soti in *Releu. de secretis membr. 2. quæst. 4. post concl. 7.* ubi negat posse Prælatum infligere pœnas iuris ei, qui fraternè denunciatus contumitur per propriam confessionem, aut per testes, si proponat, inquit, se corrigere. Et paulò inferius concedit id fore licitum, si denunciatus sit pertinax, & incorrigibilis; & in hoc articulo, inquit, desinit correctionis fraternæ via, & incipit via iudicialis.

2. Probat hanc opinio, quia in Evangelio non